

Wat kan ik doen om mijn dieren te beschermen?

Er bestaan verschillende maatregelen om landbouwdieren te beschermen tegen wolvenaanvallen. Dé perfecte methode bestaat echter niet. Roofdieren zijn intelligente dieren met een leervermogen. Ze kunnen wennen aan nieuwe situaties en zich eraan aanpassen. Dit blijft voortdurend eisen stellen aan preventieve maatregelen en de consequente uitvoering ervan. Je zal dus een afweging moeten maken en rekening houden met het werkelijke risico op een aanval, je beschikbare budget (eventueel aangevuld met subsidies), je manier van dieren houden, jouw gewenste tijdsinvestering bij de aanvang, maar ook tijdens het gebruik van de gekozen maatregel(en) (bijv. het onderhouden van een elektrische afsluiting).

WOLFWERENDE OMHEINING

Wolfwerende omheining zonder elektriciteit

De staat van de omheining is een belangrijke factor bij het minimaliseren van wolvenaanvallen. Ook een vaste omheining zonder elektriciteit kan een effectieve maatregel zijn. De uitvoering is hier echter van groot belang. Wolven kunnen namelijk zowel **onder** een omheining graven, **door** een omheining gaan, als er **over** springen.

Een voordeel van werken zonder elektriciteit is het beperken van het onderhoudswerk aan de omheining. Een nadeel is echter dat de wolf geen elektrische schok – en dus geen ontradend effect – krijgt wanneer hij probeert om door de omheining te breken.

De omheining zelf moet **stevig** genoeg zijn:

- om een wolf buiten te houden
- om te vermijden dat andere wilde dieren de omheining beschadigen (bijv. everzwijnen) waardoor een potentiële doorgang voor wolven ontstaat
- om de dieren zelf binnen de omheining te houden: soms breken door een wolf opgeschrikte dieren zelf door de omheining

Wolven springen niet vaak over een omheining. Ze kruipen liever onder een hindernis of graven zich er onderdoor. Voor niet-geëlektrificeerde omheiningen raadt men meestal een hoogte van **minstens 120 cm** aan, bij voorkeur 140 cm. De Vlaamse overheid beveelt aan om bij afsluitingen lager dan 180 cm toch nog een schrikdraad te plaatsen op 120 cm of aan de bovenkant van de omheining als die hoger is dan 120 cm, om te vermijden dat een wolf over de omheining zou klimmen.

Wanneer er geen elektriciteit wordt gebruikt, mogen de **mazen** in de afsluiting uiteraard niet te groot zijn, zodat een wolf er niet door kan. Er valt hier niet veel wetenschappelijke informatie rond te vinden. De aanbeveling van het Wolf Fencing Team Belgium hier rond zijn mazen van maximaal 20 cm op 20 cm. De Vlaamse overheid raadt in haar subsidiereglement aan om een maximale maaswijdte van 15 cm op 15 cm te nemen.

Om te vermijden dat wolven onder de omheining kunnen doorkruipen of graven, is een goede **ondergravingsbescherming** extreem belangrijk. Dat kan gebeuren door het plaatsen van een geëlektrificeerde draad op 15 tot 20 cm van de grond, maar ook door het plaatsen van een horizontale of verticale fysieke barrière.

Horizontale barrière	Verticale barrière
Een horizontale barrière wordt op de grond tegen het raster geplaatst, waardoor een omheining niet kan worden ondergraven. Dat kan door het raster over de grond voor minstens 100 cm naar buiten toe om te ploien.	Een verticale barrière wordt minstens 40 cm diep ingegraven. Belangrijk hierbij is dat de bovengrondse afsluiting en het ondergrondse gedeelte (bijv. een betonplaat, ijzeren U-profielen, ...) stevig aan elkaar verankerd zijn, zodat een wolf zich hier niet tussen wurmt.
	

Vaste elektrische omheining met draden of linten

Een vaste geëlektrificeerde omheining enkel bestaande uit draden of linten kan bescherming bieden tegen wolven.

Om wolfwerend te zijn, raadt de Vlaamse overheid de volgende uitvoering aan:

- Minstens 5 schrikdraden of -linten
- Onderste draad op 15 tot 20 cm van de grond
- Bovenste draad op minstens 120 cm
- Onder de 60 cm maximaal 20 cm tussenruimte
- Boven de 60 cm maximaal 30 cm tussenruimte
- Overall 4500 volt, impulsenergie minstens 1,5 joule

Idealiter is de bovenste geleider een (gekleurd) schriklint, zodat de barrière goed zichtbaar is voor wolven en ander wild.

Door de draden in de omheining op regelmatige afstand met elkaar te verbinden, gaat de afrastering in zijn geheel beter functioneren.

Wanneer dit soort omheining wordt gebruikt voor paarden, kies je best schrikdraad die goed zichtbaar is en gemakkelijk breekt als er een paard met hoge snelheid door rent, of wanneer het paard vast komt te zitten. Paarden zijn immers vluchtdieren, die er bij gevaar in volle galop vandoor gaan.

Schriklinten zijn breder en daardoor beter zichtbaar voor de paarden.

Tip: Laat de stroom op de draden staan wanneer je dieren tijdelijk van de weide gaan. Zo blijven wolven op hun hoede voor de elektriciteit.

Bestaande omheining wolfwerend maken

Een bestaande omheining kan wolfwerend worden gemaakt door bijkomende schrikdraden aan te brengen. Samengevat moet de omheining goed aansluiten aan de grond om ondergraven of –kruipen te voorkomen, voldoende hoog zijn om te vermijden dat een wolf erover klimt of springt en voldoende kleine mazen bezitten om te vermijden dat wolven door de omheining kunnen kruipen.

Gaasomheining ('ursus' of tuindraad)

Om een bestaande **gaasomheining** met mazen van maximaal 20 op 20 cm wolfwerend te maken, beveelt de Vlaamse overheid het volgende aan:

- Plaats aan de buitenzijde van het raster een schrikdraad op ongeveer **15 tot 20 cm van de grond** en op 15 cm afstand van de bestaande omheining (om inductie van spanning tussen schrikdraad en omheining te voorkomen).
- Plaats een schrikdraad **bovenaan het raster op 120 cm hoogte**. Als de omheiningsdraad 180 cm of hoger is, is overklimmen onwaarschijnlijk. Wie zeker wil zijn, kan hier nog een extra schrikdraad plaatsen op 120 cm hoogte en/of ter hoogte van de bovenkant van de tuindraad.
- Als de afstand tussen de bovenkant van het raster en de bovenste schrikdraad op 120 cm groter is dan 30 cm, plaats dan eventuele **bijkomende draden**. Laat hierbij maximaal 30 cm afstand tussen de draden onderling of 20 cm tussen een schrikdraad en de bovenkant van het raster.
- Zet een minimale spanning van **4500 volt** op de schrikdraden. Zorg dat de impulsenergie minstens **1,5 joule** is.

Bij een omheining van geplastificeerde (isolerende) tuindraad hoger dan 120 cm beveelt het Agentschap Natuur en Bos aan om bovenaan de omheining twee schrikdraden aan te brengen met 15 cm tussenruimte: één daarvan wordt aangesloten op de pluspool en één op de minpool.

Omheining met (prikkel)draden

Een omheining met enkel schrikdraden en/of schriklinten is wolfwerend wanneer de **tussenafstanden** maximaal 20 cm zijn voor de onderste draden (onder de 60 cm hoogte) en maximaal 30 cm voor de bovenste draden.

Bestaande draadrasters vanaf 90 cm kunnen worden verhoogd **tot 120 cm** hoogte met aangepaste of aanvullende schrikdraadpalen.

Runderen worden vaak gehouden achter **prikkeldraad**. Prikkeldraadomheiningen bieden geen bescherming tegen wolven. Bovendien mogen prikkeldraden wettelijk niet onder stroom worden gezet. Hier wordt dus aanbevolen om de omheining te vervangen of aan te vullen met een volledig elektrische omheining met minstens 5 schrikdraden.

Houten omheining

Paarden worden vaak gehouden achter een houten omheining. Deze kan aan de buitenkant worden **aangevuld met schrikdraden** om de omheining wolfwerend te maken. Hoewel schriklinten in het algemeen beter geschikt zijn voor paarden door de zichtbaarheid, zijn hier schrikdraden ook geschikt aangezien het hout van de omheining zichtbaar genoeg is voor de paarden.

Let op dat de onderste draad zich **maximaal 15-20 cm boven de grond** bevindt en dat er **maximaal 20 cm** tussen twee schrikdraden of tussen een schrikdraad en een houten balk is.

Bevestig ook een schrikdraad ter hoogte van de **bovenkant van de omheining** om overspringen of klimmen te voorkomen. Het wordt aangeraden de schrikdraden op een afstand van ongeveer

15 cm van de omheining te plaatsen, ter bescherming van de paarden. Die kunnen bijvoorbeeld bij het rollen met hun hoeven verstrikt raken in een draad. Daarom wordt ook vaak gekozen voor een draad die gemakkelijk breekt.

Poorten

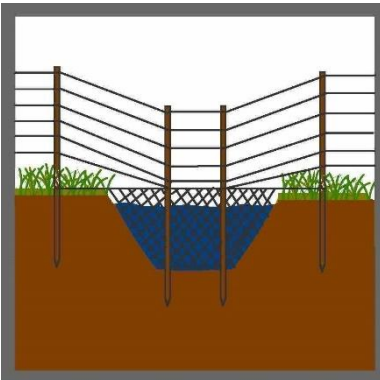
Poorten vormen vaak een zwakke schakel in een wolfwerende omheining. De elektrische stroom moet immers blijven doorgaan, ongeacht of de poort open of dicht is. Je kan hier werken met poortgrepen en poortankers.

Om geen stroom te verliezen wanneer de poort open is (en de draden deels op de grond liggen), zorg je er best voor

dat de stroom via de grond geleid wordt naar de andere kant van de poort. Dit kan je doen door middel van een voor hoogspanning geschikte grondkabel.

Waterlopen

Waterlopen kunnen worden beschermd door een kabel met omlaag hangende ijzeren kettingen. Dit werkt louter als visuele afschrikking, maar blijkt wel effectief te zijn in Zweden. Een andere oplossing is het spannen van netten door de beek. Dergelijk net kan (natuurlijke) materialen, zoals stengels en takken, tegenhouden waardoor in functie van de stroming vrij snel een natuurlijke dam wordt gebouwd. Een alternatief hierop is het aanbrengen van een rooster in het water.

Als een omheining **parallel** aan een gracht staat, dan kan een wolf zeer gemakkelijk vanuit die gracht beginnen graven en gaat hij moeiteloos onder de omheining door. Plaats daarom best geen omheining op minder dan 2 meter afstand van een gracht en schenk hier zeker aandacht aan een goede ondergravingsbescherming.

Sommige waterlopen worden beheerd door de overheid. Afhankelijk van de categorie waarin de waterloop werd geklasseerd, is dit de provincie, de gemeente of de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM). Of de waterloop op jouw perceel in dit geval is, kan je opzoeken [op de website van de VMM](#). Heb je een dergelijke waterloop op jouw perceel, dan mag je omheining de eventuele ruims- en onderhoudswerken niet hinderen. Zo moet je een strook van 5 meter laten die vrij toegankelijk is voor de waterloopbeheerder en voor onderhoudswerken of moet je afsluiting tussen 0,75 en 1m van de oevertop staan en maximaal 1,5m hoog zijn. Wil je een wolfwerende afsluiting plaatsen naast of over een geklasseerde waterloop, dan overleg je dus best vooraf met de waterloopbeheerder.